

Maa tarvitsee sankarin

R i i t t a P y y k k ö

Presidentti Vladimir Putinin 50-vuotispäivään liittyi runsas kirjoittelu venäläisessä lehdistössä syksyllä 2002. Analysoin sitä seuraavassa. Aineisto on koottu useista sanoma- ja aikakauslehdistä, ja se on pääosin ajalta ennen varsinaista syntymäpäivää (7.10.2002). Artikkelien aiheena on ollut joko presidentti itse tai hänen syntymäpäivänsä valmistelut eri puolilla Venäjää. Itse syntymäpäivää käsitelleiden artikkeleiden lisäksi mukana on myös muuta presidentti Putinia käsittelevää lehtiaineistoa hänen syntymäpäivänsä ajalta tai sen lähistöltä. Tulkitsen tekstejä niiden sosiaalisessa ja historiallisessa kontekstissa: niiden sisältöä ja tapaa, jolla sisältö ilmaistaan. Tavoitteenani on saada kuva siitä, miten presidentin – ja osin sitä kautta myös Venäjän – rooli nykypäivänä hahmotetaan, mitkä ovat ne piirteet, joita Venäjän johtajassa painotetaan ja minkälaisista kuvaa hänestä niiden kautta rakennetaan.

Vertailut muihin Venäjän johtajiin

Venäjän lehdistössä julkaistiin Putinin syntymäpäivien yhteydessä useita koostartikkeleita maan aiempien johtajien 50-vuotispäivistä. Esimerkiksi Pietari I, Katariina II, Nikolai I, Aleksanteri II, Lenin ja Stalin täyttivät 50 vuotta ollessaan vallassa. Hallitsijoiden lisäksi koostartikkeleissa kirjoitetaan myös tavallisista viisikymppisistä kansalaisista; viettihän kaikkiaan 5300 Venäjän kansalaista 50-vuotispäiväänsä

7.10.2002 (Tšernikov 2002). Putin liitetään siten sekä osaksi maan hallitsijoiden sarjaa että osaksi nykyistä Venäjää.

Eri johtajat pitivät viisikymppisinä tärkeinä eri asioita. Sborovin (2002) mukaan 50-vuotiaissa Venäjän valtionpäämiehissä on selvästi esiintynyt kahta ryhmää: uudistajia (Pietari I, Katariina II, Aleksanteri II, Lenin) ja säilyttäjiä (Elisabet, Nikolai I, Nikolai II, Stalin). Putinia kirjoittaja ei selvästikään halua määritellä suoraan kumpaankaan joukkoon kuuluvaksi, vaan kiertää asian kuittaamalla: ”Stalinin jälkeen ei maan johdossa ole 50-vuotiaista tavattu” (Sborov 2002).

Johtopäätös vertailuista kuitenkin on, että kaikki aiempien johtajien kohdalla mainitut yksittäiset kohteet (talous, aktiivinen ulkopolitiikka, työkuri jne.) ovat tärkeitä Putinille. Hänessä yhdistyvät kaikki aiemmat johtajat, mutta hän poikkeaa heistä jokaisesta ja on siten ainutlaatuisen: ”Putinissa Venäjällä nousi valtaan aivan toinen, jos niin voi sanoa, antropologinen tyyppi, sananmukaisesti Venäjän kasvot muuttuivat toisiksi.” (Agejev 2002)

Vertailuissa ei pelkästään kerrota asioista, joita eri johtajat tekivät, ja ominaisuuksista, joita heillä oli. Siinä myös luodaan Putinista positiivista kuvaa korostamalla sitä, mitä hän ei ole. Tämä tendenssi näkyy selvästi jutuissa, joissa käsitellään syntymäpäivien juhlistamistapoja. Niissä korostetaan esimerkiksi Stalinin, Hruštšovin tai Brežnevin juhlinnan virallista, ylhäältä johdettua luonnetta, mutta Putinin juhlinnan tulemista vilpittömästi suoraan kansan sydäimestä (ks. esimerkiksi Fenko 2002). Juttujen yhteydessä on usein myös tavallisten

kansalaisten onnitteluviestejä, jotka tukevat kuvaa juhlinnan vilpittömyydestä.

Vertauskohtia otetaan ajallisesti läheltä ja kaukaa, jopa Kiovan Vladimirista asti. Yksi presidentin saamista virallisista lahjoista olikin Pyhää Vladimiria esittävä ikoni.

Muistutamme, että presidentin kaima ruhtinas Vladimir johti ensin Novgorodia ja sen jälkeen Kiovaa ja hänet julistettiin pyhimykseksi hänen monista ansioistaan Venäjän hyväksi. Hänen katsotaan olleen Venäjän valtiokäsityksen alkulähteillä. Sen uskonnollinen ja ideologinen perusta on ortodoksisuudessa. Sen lisäksi ruhtinas Vladimir oli suuri valistaja, ja ennen kaikkea – hän toi Venäjälle kristinuskon vuonna 988. (Kak na 2002)

Erityisen usein Putinia verrataan artikkeleissa Venäjän historian arvostetuimpaan johtajaan, Pietari Suureen:

Pietari piti valtiokäsityksensä perustana sitä periaatetta, että hän sai vapaasti nimittää henkilöt avaintehtäviin. Samana vuonna kuin hän täytti 50 vuotta, hän myös allekirjoitti vallanperimystä koskevan ukaasin, jonka mukaan hän sai oikeuden nimetä seuraajansa oman valintansa mukaan (tätä oikeutta Venäjän johtajat ovat, kuten hyvin tiedämme, käyttäneet tähän päivään saakka). Lisäksi juuri tuona vuonna Pietari toimitti yleisen väestönlaskennan, mikä salli hänen seuraavana vuonna yhtenäistää tavan laskea orjien määrä. Muistutamme, että Vladimir Putin päätti myös toimeenpanna väestönlaskennan samana vuonna kuin täytti viisikymmentä vuotta. (Sborov 2002)

Pietari Suurta venäläiset pitävät useimmissa kyselytutkimuksissa edelleen Venäjän kaikkien aikojen suurimpana hallitsijana. Kaiken kaikkiaan hän on eräänlainen ”tsaarin prototyyppi”, Venäjän kansallisen ”personosfäärin” (ks. Hazagerov 2002) tsaarin perushahmo, joka määrittää hallitsijan oikeaa roolia. Pietari korosti rooliaan maan isänä, valtion palvelijana ja valistuneena itsevaltiaana, ja samalla kaikkien kansalaisten velvollisuutta palvella valtiota. Isänmaan palve-

leminen on myös yksi Putinin motoista. Myös halu uudistuksiin yhdistää Pietaria ja Putinia: ”Putinin toteuttama integraatio länteen ei ole vain Gorbatsšovin ja Jeltsinin uudistusten päätös, se päättää jättiläismäisen, Pietarin aloittaman Venäjän historian syklin.” (Radzihovski 2002)

Itsevaltius on yksi venäläisen perinteen keskeisistä käsitteistä. Se on toisella sijalla Sergei Uvarovin vuonna 1833 muotoilemassa kolmiyhteydessä Ortodoksisuus, itsevaltius ja kansallisuus. Itsevaltiudessa hallitsija ja kansakunta muodostavat yhden orgaanisen kokonaisuuden. Tsaari sai absoluuttisen valtansa Jumalalta ja oli kansakuntansa isä, kuten perheen ja talouden isäntä oli vallassaan olevien isä. Valtion johtaminen perustuu Venäjällä siten käsitykseen perheestä pikemmin kuin sopimuksesta vallan ja kansan välillä. Patriarkaallinen suku/perheyhteisö vahvisti käsitystä vahvasta yhteen henkilöön sitoutuvasta vallasta (Kondakov 1997, 178).

Rakkaus on itsevaltiudessa eräänlainen vapaan valinnan illuusio: olen valinnut hänet itse, vaikka hänet olisikin itse asiassa valittu minua kuulematta. (Tsaarin vallasta ks. esimerkiksi Hellberg-Hirn 1998, 57-78.): ”Venäläiselle ovat ominaisia kolme tärkeää inhimillistä ominaisuutta: usko, toivo ja rakkaus. Kaikki ne liitän Teihin: uskon, toivon ja rakastan!” (kansalaisen onnitteluviesti, Fenko 2002)

Vallan mytologisointi ja sakraalistaminen (ks. esimerkiksi Kondakov 1997, 172-188) ei hävinnyt neuvostoaikanakaan. Pyhien kirjoitusten aseman saivat ideologiset klassikot, ikonit korvattiin johtajien muotokuvilla ja ikonostaa-sina toimi Lenin mausoleumin muurilla seisova poliitbyroo. Vallan mallit ovat vaihtuneet, mutta kuva omnipotentista johtajasta, isästä (batjuška) ja herrasta (gosudar) säilyy: ”Ikuisen venäläisen perinteen mukaisesti virkamiehistö pyrkii nytkin mahdollisimman pompöösillä tavalla onnittelemaan ”tsaari-batjuškaa.” (Kak na 2002)

Kun Putin astui toiselle kaudelleen, oli Itogilehdessä (11.5.2004) seremonioista kertovaan reportaasiin viittaava ja paljon puhuva kansikuva. Presidentti on kuvassa selin, kasvokkain patriarkka Aleksii II:n kanssa, ja kuvan oikeassa

Kimmo Sarje: *Venäläinen maisema (Kreml)*, 2003-2006, kollaasilaatikko, 74 x 55 x 12,5cm. Valokuva: Oliver Whitehead.

alalaidassa, päähenkilöitä alempana, näkyvä isäntä miehenä. Itsevaltiasta saa valtansa Jumalalta patriarkan välityksellä ja tulee sitä toteuttamaan kirkon, maallisen vallan ja armeijan yhteistyönä. Kuvateksti vielä korostaa asiaa: "Olen ottanut vastaan vallan". Jumalaltako?

Syntymäpäivään liittyvissä artikkeleissa kerrotaan myös ympäri maan valmistelluista lahjoista tai tuotteista. Niiden joukossa on kaikkea mahdollista: Putin-baari (joka pakotettiin vaihtamaan nimensä), Putinin kuvalla koristettu matto tai pukukangas, taskukello (josta tuli oikeusjuttu kahden kellotehtaan kesken), Putin-jäätelöpuikko, Putin-tomaattilajike (jota ei suostuttu rekisteröimään vaikka makua keuhuttiinkin), VVP-korppuja, maitococktail "Kun Vova oli pieni" ja aikuisten rommicocktail "Putin on minun", pronssipatsaita, postikortteja ja niin edelleen (ks. Krjutškova 2002). Osa jutuista on ironisia, osa avoimen ihannoivia.

Presidentin muotokuva ostetaan yleensä lahjaksi virkamiehille tai sotilashenkilöille. Viimeksi yksi ostettiin kuitenkin syntymäpäivälahjaksi seitsemäsluokkalaiselle koulutytölle hänen erityisestä pyynnöstään. (Krjutškova 2002)

Vahva johtaja

Eräissä *Argumenty i fakty* -lehden vuonna 2001 julkaisemassa kyselytutkimuksessa kysyttiin 1600 venäläiseltä, millaisina aikoina Venäjä tarvitsee voimakasta hallitsijaa, "vahvaa kättä". 42 % vastaajista oli sitä mieltä, että Venäjä tarvitsee aina vahvan johtajan, ja 30 % sitä mieltä, että nyt on aika keskittää valta yksiin käsiin. Putinin kohdallakin korostetaan vahvuutta. Hänessä yhdistyvät demokraattinen ja markkinaorientoitunut sekä nationalistis-militaristinen ajattelutapa. Hän on karismaattinen johtaja, hänen karismansa on "cool", ja hän antaa itsestään kuvan samalla maansa palvelijana ja yksivaltiaana. "Pysy lujana, ole rohkea, viisas, kova, hyvä, rehellinen, älykäs ja kohteile laupeudella suurta kärsivää kansaasi." (kansalaisen onnitteluviesti, Fenko 2002)

Karisma (harizma, harizmatitšeskaja litšnost) on sinänsä melko uusi käsite venäjän kielessä ja venäläisessä kulttuurissa (ks. Stepanov 1997, 590-592), mutta Putinin kohdalla sitäkin käytetään. Hänellä on tavallisen neuvostokansalaisen tausta, koulutus ja arvomaailma, mutta toisaalta hänessä henkilöityy uusi "demokraattinen" Venäjä.

Lokakuun 7. päivänä FSB:n eversti Vladimir Putin täyttää 50 vuotta. Juuri hänen tehtävänä on panna täytäntöön maan vielä kirjoittamaton käsikirjoitus. Jossa hyvä voittaa pahan. Jossa maapallon kuudetta osaa asuttava kansakunta löytää itsensä loppumattomasta ihanasta happy endistä. (Babajeva & Bovt 2002)

Monissa artikkeleissa painotetaan, että Putin on ainoa, joka voi palauttaa Venäjän kunnian. Hän käyttää vahvaa presidentin valtaa, osaa olla kova ja ankara, mutta on sitä reilulla tavalla ja ainoastaan silloin kun se on välttämätöntä. Hän

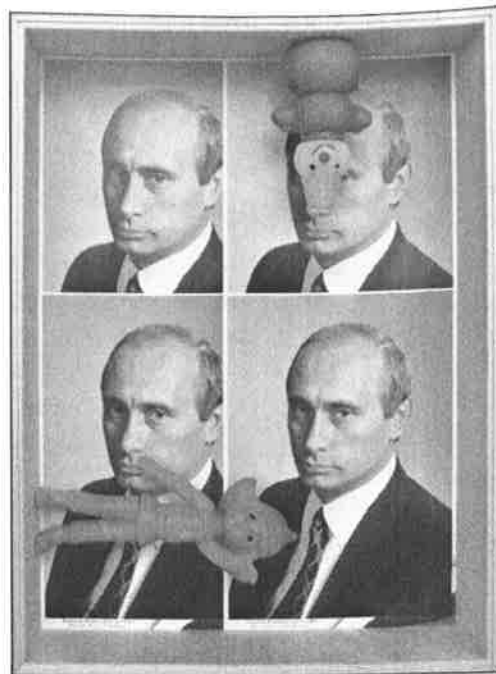
on Venäjän kansan ainoa toivo, samoderžets, itsevaltiias, sanan vanhassa, vallan haltijan itsenäisyyttä ja riippumattomuutta korostavassa merkityksessä (ks. Kondakov 1997, 189).

Tämän päivän presidenttimme on hyvin dynaaminen, avoin koko maailmalle; hän on hyvä potentiaalinen yhteistyökumppani Euroopalle ja ainoa henkilö, joka voi asettua vastustamaan Amerikan hegemoniapyrkimyksiä. (Kundyševa 2002)

Putin kuvataan dynaamisena ja avoimena, hän on ainoa, joka oikeasti voi muuttaa elämän Venäjällä paremmaksi. Hänestä on tehty todellinen kansalaisten sankari:

Tänään on lähes kaikkien venäläisten (lähes, sillä aina löytyy eri mieltä olevia marginaalitapauksia) Sankarin juhlapäivä. Hän on jo vuosia hämmästyttänyt uroteoillaan koko maailmaa ja yhtä maata. Macho on meidän kanssamme. Macho on meidän kaltaisemme. Macho on meitä parempi. Macho on Kremlissä. Hänen toimintansa on mykistävää, mutta kuinka viisasta. Hänen taistelunsa ovat verisiä, mutta kuinka oikeudenmukaisia! Hän ilmaisee ajatuksensa lyhytsanaisesti kaikille, mutta vihkiytyneet ymmärtävät niiden syvällisyyden. (Babajeva & Bovt 2002)

On mielenkiintoista, että Putinista 'johtajana' käytetään useita eri sanoja, jotka samalla edustavat Venäjän historian eri vaiheita. Neutraaleimpia ovat *glava gosudarstva* 'valtionpäämies' ja *lider* 'johtaja'. Artikkeleissa esiintyivät kuitenkin niin *natsionalnyi lider* 'kansallinen johtaja, kansakunnan johtaja', arkaainen ja ylätyylinen *vlastitel* kuin neuvostoaikojen *vožd* (Grigorjeva 2002b). Samaan suuntaan viittasi Putinista käytetty ilmaus *Lenin segodnja* 'tämän päivän Lenin' (Agejev 2002). Näiden nimitystenkin kautta korostuu sama viesti kuin vertailuissa aiempiin valtionpäämiehiin: Putinissa yhdistyvät kaikkien aiempien johtajien parhaat puolet.

Kimmo Sarje: *Venäläinen maisema (Pioneerityttö)*, 2003-2006, kollaasilaatikko, 74 x 55 cm. Valokuva: Oliver Whitehead.

Vastuullinen toimija

Hän osaa muotoilla todelliset tavoitteet ja pyrkiä niihin johdonmukaisesti. Toisin kuin 'teoreetikko' Jeltsin, jonka ei koko vallassa oloaikanaan onnistunut muuta kuin hahmottaa uudistusten perusteet ja päälinjat. Nyt kaikki teoriat on viety minimiin. Tärkeintä on alaston käytäntö. (Dybski 2002)

Voiman ja vallan lisäksi artikkeleissa korostetaan Putinin vastuuntuntoa. Hän on viisas, kovasti työtä tekevä rehellinen mies, ja ennen kaikkea pragmaatikko. Hän on valmis käyttämään aikaa opiskeluun tai terveyden ylläpitoon, hänen inhimilliset ominaisuutensa ovat korkeat, ja hän osaa aina erottaa hyvän pahasta. Joistakin ilmaisuista tulivat mieleen aikanaan Stalinista tehdyt julisteet ja kuvaukset, joissa korostettiin sitä, miten Stalin yöt pitkät valvoo Kremlissä ajatellen vain kansansa parasta:

Sillä tavalla hän elää, kaiken aikaa täysillä. On opetellut englannin kielen presidenttiaikanaan... Laihtunut kaksikymmentä kiloa... Kirjoitti itse Saksan Bundestagissa pitämänsä puheen, jäi pitkiksi illoiksi työhuoneeseensa sitä valmistelemaan. Ei pelkästään kirjoittanut, vaan harjoitteli hyvin. Halusi, että ääntämys olisi mahdollisimman puhtaan saksalainen. (Belovetski & Šestakov 2002)

Putin on lehtijuttujen mukaan ollut kaiken aikaa valmis kehittämään itseään ja antamaan kaiken aikansa työlle. Entisen Ruotsin kuninkaan tunnuslause ”plikten framför allt” sopisi hyvin hänellekin. Hän sai edeltäjältään raskaan perinnön, mutta ei kaihdakaan tarttumasta ongelmiin:

Näkee, että hän on väsynyt, mutta ei ole menettänyt otettaan elämästä. Monesta hän on kuitenkin joutunut kieltäytymään, voi sanoa, että hänellä ei ole mitään normaalia elämää. (Pronin 2002b)

Laulua Miljoona ruusua en pyytäisi hänelle soittamaan. Sellainen laulu ei sovi hänelle, se on liian riehakas. Meidän presidenttimme on vakava mies. (kansalaisen toivelauluvalinta, Kundyševa 2002)

On kiinnostavaa verrata Putiniin lehtijutuissa liitettyjä ominaisuuksia ominaisuuksiin, joita muuten pidetään Venäjällä miehen ihanteellisina ominaisuuksina. Eräessä vuonna 2000 julkaisussa kyselyssä (Itogi 25.1.2000) venäläisten miesten arvostetuimpina piirteinä pidettiin älyä, kunnollisuutta, taloudellisuutta, uskollisuutta ja huolehtivaisuutta. Vain 8 % vastaajista – miehistä ja naisista – piti tärkeänä komeaa ulkomuotoa ja 3 % seksikkyyttä. Ihanus (2001, 152-155) käyttää Venäjän politiikasta ilmausta ”postemotional politics”, joka sopii myös tähän. Toisaalta juuri miehekkyyden korostus on ollut osa Putin-kuvan luomista, kuten seuraavastakin ilmenee.

Unelmien mies

Putin harrasti nuoruudessaan samboa, venäläistä itsepuolustuslajia, ja myöhemmin hän on loistanut judokana, josta lajista on jopa toisen

kirjoittajan kanssa tehnyt kirjan ja valmistelee parhaillaan toista. Boris Jeltsinin, ”sairaana miehen”, jälkeen Venäjä on saanut johtajakseen ”raittiin ja terveän miehen”, ”todellisen miesten miehen”: ”Olette ensimmäinen maamme presidentti, jota ei hävetä katsoa televisiosta.” (kansalaisen onniteluviesti, Fenko 2002)

Olen niin iloinen, että maallamme on teidän kaltainen henkilö, jota se niin tarvitsee! Henkilökohtaisesti haluan sanoa: ”Olette erittäin kiinnostava mies!” Kadehdin vilpittömästi puolisoanne. (kansalaisen onniteluviesti, Fenko 2002)

Putinin komeutta ja edustavuutta korostetaan jutuissa moneen kertaan. Vihdoin Venäjällä on johtaja, jonka televisioesiintymisiä ei tarvitse odottaa pelolla. Hänet yllättäen myös erotoidaan monissa jutuissa ja nimetään jopa ”Venäjän seksikkäimmäksi mieheksi” (ks. myös Ihanus 2001, 155), ”unelmien mieheksi” (mužština metšty). Yksi tämän asenteen ilmentymä oli suosittu laulu ”Haluan Putinin kaltaisen miehen”. Putinin kaltainen mies on vahva, ei juo eikä loukkaa, eikä jätä. Pojuštšie vmeste -yhtyeen mukaan heidän tavoitteensa oli laulun avulla auttaa venäläisiä pääsemään irti masennuksesta ja dekadenssista (Braterski 2002b).

Me toivomme laulun ”Haluan sellaisen miehen kuin Putin”. Se soi nykyisin joka paikassa. Ympäriällä kun on pelkkiä juoppoja ja narkomaaneja, Putin on cool, hän on ihannemies. (kansalaisen toivelauluvalinta, Kundyševa 2002)

Izvestijassa oli myös ristiriitaisia tunteita herättävä artikkeli Putinista Venäjän James Bondina (Babajeva & Bovt 2002). Putinhan ei ole milloinkaan kieltänyt KGB-yhteyksiään, vaan korostanut sen tekemän työn kansallista merkitystä. ”En ole milloinkaan halunnut olla James Bond. Mutta olen todella halunnut olla salaisen palvelun palveluksessa,” Putin sanoi BBC:n David Frostin haastattelussa maaliskuussa 2000 (Ihanus 2001, 148). Näistä sanoista huolimatta Izvestija vertaa häntä etusivullaan Bondiin ja

hänen presidenttikausiaan elokuvaan *From Russia with love* 1, 2, 3, 4.

Harmaiden silmien ankara loiste kertoo sulkeutuneesta mutta toimintakykyisestä luonteesta. Ulkoisen ankaruuden alle jäävä viehätysvoima paljastuu nopeasti – ja onkin valloittanut miljoonia ihailijoita. Hänen fan-klubiinsa kuuluu koko maa. Liput hänen ”elokuvansa” esityksiin on myyty vuoteen 2004 saakka, tai ehkä vuoteen 2008. Ja sen jälkeen tehdään uusia osia... Rakkaudella Venäjältä 2, 3, 4. (Babajeva & Bovt 2002)

Bond-vertailussakin vertailukohdaksi tuodaan aiemmat maan johtajat: ”Hänen pukunsa on, kuten Sellaisille Miehillä sopiikin, huomiota herättämätön, mutta hieno. Brežneveillä ja hruštšoveilla ei moisia ollut eikä voinut olla.” (Babajeva & Bovt 2002) Jutun kuvituksena ovat rinnakkaiset kuvat Bondista (Sean Connery) ja Putinista. Putin on laivaston univormussa, hymyilee hieman, mutta katse lakin lipan alta on terävä. Kuvan viesti on, että presidentti on valmis toimimaan. ”Uskon, että judo menetti hyvän ottelijan. Mutta maa sai presidentin.” (Belovetski & Šestakov 2002)

Putinilla olisi ollut mahdollisuus menestyä myös urheilussa, mutta maan asioiden hoitaminen voitti. Ihanus (2001, 150) liittää judon vallan rituaaleihin. Argumenty i fakty -lehdessä (Kak sohranit 2003) Putin antaakin ohjeita kansalaisille ja mm. kertoo, ettei ole presidenttiaikanaan ollut kertaakaan sairauslomalla. Vaikka flunssaa muutaman kerran on ollutkin, hän on hoitanut tehtävänsä eikä ole tarvinnut tavallisia lääkkeitä kummempia. Salaisuus on, että presidentti ui käytännöllisesti katsoen päivittäin kilometrin, voimistelee itse suunnittelemansa ohjelman mukaan, harrastaa silloin tällöin edelleen judoa, osaa ratsastaa ja ulkoilee koiransa kanssa. Lehti itsekin toteaa, että ”on käsittämätöntä, milloin hän kaiken tämän tekee” (Kak sohranit 2003). Jutun kuvituksena on judoka-asuinen Putin.

Putin on presidentti! Kaiken lisäksi aktiivinen ja työkykyinen presidentti, jolla ei ole maan kannalta

Kimmo Sarje: *Venäläinen maisema (Vihreä paita)*, 2006, kollaasilaatikko, 74 x 55 x 12,5 cm. Valokuva: Oliver Whitehead.

vaarallisia tapoja ja jota ei vaivaa suuruudenhulluus. (Radzihovski 2002)

Esimerkiksi Izvestijan kuvissa vuonna 2002 ja siitä eteenpäin Putinia on esitelty milloin missäkin voimaa ja fysiikkaa imartelevissa tilanteissa: laskettelemassa, ratsastamassa, armeijan eri aselajeihin tutustumassa. Toisaalta ”maan isänä kansan parissa”, lasten, vanhusten, ns. tavallisten ihmisten seurassa, sekä kirkonmiesten, erityisesti patriarkan seurassa. Kirkko ja armeija ovat siis tärkeitä konteksteja, joiden merkitys julkisuudessa tunnustetaan ja jota siellä myös vahvistetaan.

Yksi meistä mutta enemmän

Johtajuutta on eri lajeja. Näkyvä johtaja on puhuja ja kansantribuuni, hän osaa valloittaa ja viedä mukanaan. Kätketympi johtaja suorittaa tehtävänsä sisukkaasti

ja siihen uskoen ja vetää siihen mukaan myös muut. Ihmiset uskovat häntä ja seuraavat häntä. Tällaiset johtajat pääsevät yleensä tavoitteisiinsa. Putin on tällainen johtaja. (Belovetski & Šestakov 2002)

Putinin ura käynnistyi melko vaatimattomana. Hän on siten ”yksi meistä”, ”meidän kaltaisemme”. Tätä painottaa myös sellaisten ilmausten kuin ’ystäväni’ (moi drug) tai adjektiivin ’vaatimaton’ (skromnyi) sekä etunimen puhuttelumuodon Volodja (tai jopa Vova, kun käsitellään hänen lapsuuttaan) käyttö. Putinilla on pieniä heikkouksiakin, mutta ne ovat häviävän pieniä. Lisäksi hänestä tekee ”yhden meistä” se, että kansa on hänet valinnut presidentiksi.

Meidän Sankarillemme eivät ole vieraita tavallisen ihmisen tottumukset tai vähäiset heikkoudet. Mutta vain vähäiset.” (Babajeva & Bovt 2002)

Lopuksi Putin kertoi omista kokemuksistaan laskuvarjo-hyppääjänä. Hän hyppäsi opiskeluaikanaan kaksi kertaa, mutta tunnusti, että ensimmäistä ei kyllä voi nimittää hypyksi. (kuvaus maakuntamatkasta Rjazaniin, jossa Putin tapasi koululaisia, kävi laskuvarjojääkärikoulussa ja vieraili Jeseninin elämään liittyvillä paikoilla, Grigorjeva 2002a)

Me kaikki nostimme Putinin valtaan. Me äänestimme häntä. Me valitsimme hänet Venäjän presidentiksi. Hän on yksi meistä. (Belovetski & Šestakov 2002)

Yksi vaatimattomuuden ilmentymä oli se, että Putin vietti syntymäpäiväänsä työn ääressä, huippukokouksessa Kišinevissa: ”Vladimir Putin päätti pelastaa Venäjän vipit raskaalta jonottamiselta onnittelujen ja lahjojen ojentamiseksi.” (Krjutškova 2002). Kaikkialla maassa olivat kuitenkin käynnissä laajat valmistelut. Pietarin kaupungin lahja oli Konstantinin palatsi, joka korjattiin sekä Pietarin kaupungin 300-vuotisjuhlien kunniaksi että Putinin vallan symboliksi (ks. Pronin 2002a). Julkisuudessa käytiin myös keskustelua Feliks Dzeržinskin patsaan palauttamisesta Moskovaan. Vallankumouksen jälkeisen Tšekan ensimmäisen johtajan patsasta

jotkut pitivät hyvin Putinille sopivana syntymäpäivälahjana, vaikkei hanke toteutunutkaan (ks. Nužen li 2002; Kotov 2002). Toisaalta valmistettiin kopio Monomahin lakista, tsaarinnan raskaan vallan symbolista, ja myöhemmin Putinia on lehtikuvissa esitelty myös Pietari I:n kruunua ihailmassa. Venäjän tuhatvuotisen perinteen jatkumista korostamalla luodaan vakautta.

Järjestyksen mies

”Venäjän presidentti! Pitäkää huolta Venäjistä!” (syntymäpäivälaulusta, Prezident 2002)

Putinin syntymäpäivien ympärillä esiintynyt lehtikirjoittelu antaa kuvan perinteisestä ja epäpoliittisesta suhtautumisesta maan isään. Se sisältää myös – ainakin osin – vilpittöntä rakkautta. Vaikka ehkä joku muu sai aikaan sen, että itsevaltiaaksi on valittu juuri tämä henkilö, se, että kansalainen rakastaa valtiastaan, antaa hänelle tunteen siitä, että hän on itse vapaasti valtiaansa valinnut. Tekstit ovat pääosin kriittisiä ja lähtevät siitä, että on ”oikea” tapa hallita Venäjää, ja Putinin toiminta edustaa juuri tuota tapaa.

Yksi keskeinen osa myytin rakentamisesta on Putinin ulkoinen olemus: edeltäjien vastakohta, toisaalta tavallisen ihmisen kaltainen, mutta menestyy elämässään heitä paremmin, täynnä energiaa ja työkykyä. Kansallismielinen pragmaatikko, turvallisuuspalvelumies ja elintavoiltaan askeetti. Vahva johtaja, jota voi arvostaa ja johon voi luottaa.

Izvestija julkaisi 13.1.2004 koosteen otsikolla ”Minkä takia kansalaiset rakastavat Putinia”. Keskeisin peruste oli toive siitä, että hän onnistuu tulevaisuudessa saamaan jotain aikaan (32 %). Myös hänen todelliset saavutuksensa (22 %) ja henkilökohtaiset ominaisuutensa (22 %) ovat tärkeitä, ja osa pitää hänestä vain koska näkyvissä ei ole ketään parempaakaan (21 %). Myös muissa myöhemmissä (esimerkiksi Argumenty i fakty 43/2004) mielipidemittauksessa Putin oli kansalaisten mielestä poliitikoista ”kaikkein kunnollisin” (66 %), ”kaikkein viisain” (64 %).

Järjestyksenpito ja henkilökohtaiset ominaisuudet – vakaus, vastuuntunne – ovat erityisen tärkeitä, kun kansalaiset mielessään vertaavat Putinia tämän edeltäjiin.

Uutisoinnissa ja kirjoitusten sävyssä näkyy tietynlainen paluu tsaarinaikaan, ei niinkään neuvosto aikaan. Useimmiten korostus on historian pitkässä jatkumossa, Venäjän tiessä Pyhästä Vladimirista Pietari Suuren kautta Putinin alaisuuteen. Joissakin (esimerkiksi Babajeva & Bovt) on aavistettavissa ironiaa, mutta sen ja aidon ihailun erottaminen on vaikeaa. Seikka ylitse muiden järjestyks: Putinin ei näiden tekstien perusteella voi nähdä edustavan mitään tunnettua ideologiaa, mutta on saanut kansalaiset uskomaan presidentin vallan olevan ainoa järjestyksen takaava valtiomuoto.

Lähteet:

Analysoidut artikkelit

- Agejev, Aleksandr (2002), Voploštšeniye mifa. – *Profil*, 7.10.2002
- Babajeva, Svetlana & Bovt, Georgi (2002), Zovimenja prosto Bond, Džeims Bond – Putin, Vladimir Putin. Odnomu – 40, drugomu – 50. – *Izvestija*, 5.10.2002.
- Belovetski, Dmitri & Šestakov, Vasili (2002), Prezident rabotajet so stranoi. – *Literaturnaja gazeta*, 41/2002.
- Braterski, Aleksandr (2002a), Krasnyi ben Laden. 125 let nazad rodilsja Feliks Edmundovič Dzeržinski. – *Izvestija*, 12.9.2002.
- Braterski, Aleksandr (2002b), Pojuštšije vmeste. Prezident stal predmetom devitšjih grez... – *Izvestija*, 24.8.2002.
- Dybski, Kirill (2002), Tsena pervogo vzdoha. S tšem možno i nužno pozdravit prezidenta Rossii. – *Itogi* 8.10.2002.
- Fenko, Anna (2002), Prazdnik srednego vozrasta. – *Kommersant VLAST*, 7-13.10.2002.
- Grigorjeva, Jekaterina (2002a), Prezident navestil Jesenina i desantnikov. – *Izvestija*, 30.11.2002.
- Grigorjeva, Jekaterina (2002b), Vožd – i utšitel. Vladimir Vladimirovič pošol v školu. – *Izvestija*, 3.9.2002.
- Kak na Putina imeniny... K 50-letiju prezidenta strana

Kimmo Sarje: Venäläinen maisema, 2004, montaasi, 36 x 46,5 cm. Valokuva: Oliver Whitehead.

- gotovitsja zaraneje. – *Izvestija* 21.9.2002.
- Kak sohranit formu? Prezident raskryvaet sekrety. – *Argumenty i fakty*, 16/2003.
- Kamyšev, Dmitri (2002), Samye vlijatelnye ljudi Rossii. – *Kommersant VLAST*, 11-17.11.2002.
- Kotov, Nikita (2002), Pamjatnik Dzeržinskomu vostanovlen ne budet. – *Izvestija*, 20.9.2002.
- Krjutškova, Irina (2002), 50-letiju posvjaštšajetsja... – *TAIM-AUT*, 7.10.2002.
- Kundyševa, Emilija (2002), "Hotšu takogo kak Putin" Kakuju pesnju vy by zakazali po radio v podarok Putinu? – *Peterburgskij žurnal "Gorod"*, 7.10.2002.
- Nužen li Rossii pamjatnik Dzeržinskomu? – *Izvestija*, 12.9.2002
- Prezident Rossii! S dnjom roždenija! Stih i muzyka. – *Izvestija*, 8.10.2002.
- Pronin, Aleksandr (2002a), Posledni žitel dvortsa doputinskoj epohi. – *Peterburgskij žurnal "Gorod"*, 7.10.2002.
- Pronin, Aleksandr (2002b), Tšto podaril šadhan prezidentu. – *Peterburgskij žurnal "Gorod"*, 7.10.2002.
- Radzihovski, Leonid (2002), Tšelovek 2001 goda. – *Itogi* 8.1.2002.
- Sborov, Afanasi (2002), Pjätidesjatiletni kapitan. – *Kommersant VLAST*, 7-13.10.2002
- Tšernikov, Pavel (2002), 5,3 tys. poluvekovyh jubilejev. – *Kommersant VLAST*, 7-13.10.2002

Kirjallisuus

- Hazagerov, Georgi (2002), *Personosfera russkoi kultury*. – *Novyi mir* 1. http://magazines.russ.ru/novyi_mi/2002/1/hazag.html, 11.10.2005
- Hellberg-Hirn, Elena (1998), *Soil and Soul: The Symbolic World of Russianness*. Aldershot: Ashgate.
- Ihanus, Juhani (2001), *Putin, the Rational Terminator – Swaddling, Shame and Society*. Helsinki: Kikimora Publications, 147-162.
- Kondakov, I.V. (1997), *Vvedenie v istoriju russkoi kultury*. Moskva: Aspekt press.
- Stepanov, Ju. S. (1997), *Konstanty. Slovar russkoi kultury*. Moskva: Jazyki russkoi kultury.